

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента, професора кафедри
англійської мови технічного спрямування № 2
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Литовченко Ірини Миколаївни

на дисертаційне дослідження

Марціхів Христини Романівни

**«Професійна підготовка бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики
в університетах США»,**

представлене на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.04 *Теорія та методика професійної освіти*

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки

Інтеграційні та глобалізаційні процеси, які відбуваються у світі, впливають на соціальну, культурну, політичну та економічну сфери суспільства та зумовлюють трансформаційні зміни в системі вищої освіти. Освіта, як один із важливих факторів розвитку суспільства, забезпечує економічний розвиток країни та сприяє формуванню компетентнісної стратегії, пов'язаної з професійною підготовкою майбутніх фахівців.

Зазначимо, що новий політичний та соціальний статус журналістики змушує ЗВО України прийняти до уваги досвід зарубіжних країн та реалізувати сучасні моделі вдосконалення професійної підготовки майбутніх спеціалістів у галузі журналістики.

Перспективним є порівняльно-педагогічний аналіз концептуальних засад становлення та розвитку різних освітніх систем у вітчизняних та зарубіжних закладах; дослідження моделей професійної підготовки фахівців за кордоном, зокрема у Сполучених Штатах Америки, та виявлення можливих напрямів впровадження цих ідей в Україні. У США журналістика розвивається швидкими та динамічними темпами та визначається потребами сучасного ринку праці. Внаслідок цього, відбувається переосмислення медіа явищ, трендів та викликів, висуваються нові вимоги до професійної підготовки журналістів, переглядаються та оновлюються програми, пропонуються нові спецкурси тощо.

Тема дисертації відповідає науковому напряму кафедри іноземних мов Національного університету «Львівська політехніка» «Проблеми лінгвістики науково-технічного і художнього тексту, питання лінгвометодики та педагогіки».

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукової теми «Теорія і практика розвитку освітніх систем та професійної підготовки фахівців в умовах трансформаційних суспільних процесів» (номер державної реєстрації 0115U000456).

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, зазначимо такі, що мають вагоме значення для розвитку теорії та методики професійної освіти: обґрунтовано професійну підготовку бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в системі вищої освіти США як науково-педагогічну проблему; розкрито організаційно-педагогічні засади професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в університетах США; здійснено порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в університетах США та України; окреслено можливості використання конструктивних ідей американського досвіду професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в умовах університетської освіти України.

3. Нові факти, одержані здобувачем

На основі аналізу результатів наукового пошуку, здійсненого Марціхів Христиною Романівною, можемо стверджувати, що більшість авторських здобутків має наукову новизну. Найбільш вагомими результатами, що розкривають особистий внесок дисертантки у предмет дослідження, полягають у тому, що: *вперше* виявлено особливості професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в університетах США: узгодження професійних та освітніх стандартів на федеральному та штатовому рівнях; збалансоване використання потенціалу аудиторної та самостійної роботи студентів; диверсифікація освітньо-професійних програм підготовки журналістів, ступенів і кваліфікацій, що характерні міжнародному освітньому простору; міждисциплінарний та інтегрований характер освітніх програм; широке використання методів активного навчання (метод кейсів, мозковий штурм, «польове навчання», метод навчання через суспільно-корисну працю); активізація академічної мобільності здобувачів вищої освіти; систематичне забезпечення моніторингу якості освіти, що сформувалося під впливом глобалізації, інтернаціоналізації, транснаціоналізації, тенденції «короткої та професіоналізованої освіти», індивідуалізації освітнього процесу; *обґрунтовано* професійну підготовку бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики як науково-педагогічну проблему, в основу якої покладено теорії (семіотична, культурологічна, естетична, «ін'єкційна», теорію розвитку критичного мислення та активного навчання), концепції (конструктивізму, когнітивізму, громадянської освіти, національної безпеки конвергентного суспільства); принципи (загальнодидактичні та специфічні), підходи (компетентнісний, системний, особистісно-діяльнісний, міждисциплінарний, культурологічний, акмеологічний, аксіологічний); *розкрито організаційно-педагогічні засади* професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики, що представлена як система взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих компонентів (нормативно-правового, теоретичного, змістового та операційного); здійснено порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки бакалаврів у галузі журналістики в університетах США та України, виявлено спільне і відмінне у досвіді двох країн; *окреслено можливості* використання конструктивних ідей американського досвіду професійної підготовки

бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в умовах університетської освіти України.

Уточнено зміст та специфіку організації професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики.

Подальшого розвитку набули положення про організацію професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі журналістики на основі співпраці університетів з урядовими та неурядовими організаціями, місцевою громадою та потенційними роботодавцями; про комплексне використання традиційних та інноваційних методів навчання, зокрема кейсів, польового методу навчання, практичного навчання у громаді.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертації, автореферату та публікацій Х. Р. Марціхів дає підстави для висновку про наукову обґрунтованість і достовірність викладених авторкою результатів. У роботі переконливо обґрунтовано вибір теми дослідження, визначено його об'єкт, предмет, мету й завдання. Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло використання комплексу взаємопов'язаних методів дослідження – *загальнонаукових* (аналізу та синтезу; індукції та дедукції; зіставлення та порівняння; *конкретно-наукових* (методи системно-структурного та системно-функціонального аналізу, метод екстраполяції), *емпіричних* (бесіди, діалоги, скайп-конференції з професорсько-викладацьким складом та студентами, опитування адміністрації американських університетів).

Методологічну основу дослідження становить сукупність наукових підходів до вирішення проблеми журналістської освіти у США (аксіологічного, акмеологічного, системного, особистісно-діяльнісного, міждисциплінарного), принципів об'єктивності, системності, цілісності, гуманізації, фундаментальності, неперервності професійної освіти дорослих; педагогічні та психологічні ідеї про сучасний розвиток освіти; філософські положення про єднання загального та часткового, теорії та практики; концептуальні засади порівняльної професійної педагогіки; сучасні теорії та тенденції розвитку журналістської освіти; міждисциплінарні засади майбутніх фахівців з журналістики.

Опрацювання широкої джерельної бази (495 найменувань, з них 284 – іноземними мовами) дало можливість дисертантці досить комплексно висвітлити різні аспекти досліджуваної проблеми, зокрема, проаналізувати нормативно-правову базу професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики, визначити структурно-функціональні особливості й тенденції розвитку, здійснити прогностичне обґрунтування розвитку зазначеної галузі в Україні з урахуванням конструктивних ідей та досвіду університетів США.

Результати дослідження є достатньо апробовані на науково-практичних конференціях, педагогічних читаннях міжнародного рівня й висвітлені у наукових публікаціях здобувача. Не викликає сумнівів належний науковий рівень дисертації, що підтверджує володіння здобувачкою теорією досліджуваної проблеми і відповідними методами наукового пошуку.

5. Значення отриманих автором результатів для науки і практики

Матеріали дисертаційного дослідження та обґрунтовані в ньому положення, зокрема модель професійної підготовки фахівців у галузі журналістики, окреслені можливості впровадження конструктивних ідей американського досвіду в системі вищої освіти України можуть використовуватися в процесі професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук за спеціальністю 061 «Журналістика».

Отримані дисертанткою результати, матеріали публікацій та базу даних можуть використовувати вітчизняні науковці, які працюють над порівняльно-педагогічними дослідженнями, національні заклади вищої освіти з метою розширення та поглиблення знань викладачів та студентів про професійну підготовку бакалаврів з журналістики в університетах США, працівники Міністерства освіти і науки України, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, педагогічна громадськість, залучені до процесів розроблення освітніх стандартів, акредитації закладів вищої освіти та ліцензування освітньо-професійних програм.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес українських закладів вищої освіти, що підтверджено довідками, поданими у додатках до дисертації.

Особлива цінність роботи полягає в його прогностичному потенціалі, зумовленому можливістю здійснення на його основі подальших наукових пошуків у галузі неперервної професійної підготовки майбутніх журналістів.

6. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертаційна робота має чітку, науково-обґрунтовану структуру, яка відповідає логіці визначених завдань, і складається з анотацій українською та англійською мовами, переліку публікацій авторки, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Зміст роботи розкриває тему дослідження, відображає виконання основних завдань дослідження.

Аналіз тексту дисертаційного дослідження дає підстави стверджувати, що воно є самостійним, науково виваженим, відзначається науковою новизною, має теоретичне та практичне значення. Аналіз та узагальнення ідей вітчизняних і зарубіжних, зокрема американських науковців, уможливили розгляд системи професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в університетах США як: автономної, гнучкої, практикоорієнтованої, диверсифікованої, з міждисциплінарним характером освітньо-професійної програми з посиленою увагою на самостійній та науково-дослідній роботі.

Вважаємо, що Х. Р. Марціхів на основі вивчення великої кількості наукових джерел та практичного досвіду американських фахівців ґрунтовно проаналізувала нормативно-правовий, теоретичний, змістовий та операційний компоненти професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в університетах США. Дисертантка доводить доцільність застосування міждисциплінарних зв'язків у системі професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі журналістики, що реалізуються через інтегровані освітньо-професійні

програми, які передбачають отримання ступеня подвійної, основної/додаткової спеціальності.

Актуальним видається міркування дисертантки про навчання через суспільно-корисну працю, як освітню стратегію, що поєднує служіння громаді, навчання і рефлексію, збагачує освітній процес, розвиває почуття громадянської відповідальності та посилює суспільну роль університетів. Залучення студентів-журналістів до громадської діяльності в рамках навчальної програми сприяє формуванню високого рівня громадянської свідомості.

Варто наголосити на значенні для вітчизняної педагогічної компаративістики аналізу програмно-методичного забезпечення та виявлення педагогічних умов реалізації професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в університетах США, до яких належать інноваційні методи та форми навчання, міждисциплінарний підхід, організація навчального процесу, зорієнтованого на студента тощо.

На нашу думку, незаперечну наукову цінність для вітчизняної теорії і практики професійної освіти становить розроблена авторкою модель професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в університетах США, яку вона дуже вдало зобразила графічно на с. 115 (рис. 2.1).

Глибоке теоретичне осмислення й узагальнення Марціхів Христиною Романівною американського досвіду організації професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в університетах США дало їй змогу порівняти його з вітчизняним досвідом та на основі здійсненого порівняльно-педагогічного аналізу обґрунтувати доцільність використання інноваційних ідей американської освіти в Україні для вдосконалення професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики на управлінському, організаційному, структурно-змістовому та методичному рівнях.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

У цілому високо оцінюючи наукове та практичне значення отриманих результатів, слід назвати певні дискусійні положення та зауваження до змісту роботи, а також висловити окремі побажання:

1. Здійснюючи ґрунтовний аналіз операційного компоненту підготовки бакалаврів гуманітарних наук з журналістики у США (п. 2.3.2), авторці, з нашого погляду, варто було б висвітлити важливість дослідницького навчання у процесі підготовки журналістів та організацію їхньої самостійної роботи.

2. Оскільки важливим та необхідним аспектом професійної підготовки майбутніх журналістів є вивчення іноземних мов для професійного спілкування, на нашу думку, було б доцільно, щоб дисертантка проаналізувала досвід вивчення іноземних мов у професійній підготовці майбутніх журналістів в університетах США, а саме: які іноземні мови вивчають студенти-журналісти, кількість кредитів, форми та методи навчання іноземних мов, критерії оцінювання тощо.

3. Розглядаючи змістовий компонент підготовки бакалаврів гуманітарних наук з журналістики у США (п. 2.3.2), дисертантка аналізує фахові та загальні компетентності майбутніх фахівців з журналістики, проте критерії, за якими

оцінюється ступінь сформованості цих компетентностей, потребують більш детального аналізу.

4. Цікавим є зміст авторської моделі професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в університетах США, у якій дисертантка проаналізувала нормативно-правовий, теоретичний, змістовий та операційний компоненти. Вважаємо, що доцільно було б проаналізувати також оцінювальний-результативний компонент професійної підготовки майбутніх фахівців з журналістики в університетах США.

5. У контексті реформування та оновлення системи професійної підготовки майбутніх журналістів в Україні, вважаємо, що дисертантці варто було систематизувати нормативно-правові акти, які регулюють професійну підготовку бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики у США, та узагальнити їх графічно, у формі таблиці, що сприяло б кращому сприйняттю поданої інформації.

6. У розділі 3, присвяченому компаративному аналізу організації професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в університетах США та України, варто було б розробити модель професійної підготовки бакалаврів-журналістів в університетах України за аналогією з американською моделлю, поданою на с. 115 (рис. 2.1).

Однак, висловлені зауваження, побажання і дискусійні положення не заперечують позитивної оцінки наукового рівня дисертаційної праці.

8. Повнота викладення результатів в опублікованих працях

Основні положення та результати дисертаційного дослідження відображено у 20-ти працях дисертантки (з них 17 одноосібні): 8 статей у наукових фахових виданнях України (з них 3 – водночас індексуються в міжнародних наукометричних базах), 1 – у періодичному фаховому виданні іншої держави, 10 – праць апробаційного характеру, 1 науково-методичні рекомендації.

9. Ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертації

Зміст та структура автореферату відображають зміст і основні положення дисертації та досить повно висвітлюють її основні результати, висновки й рекомендації.

10. Висновок

Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Марціхів Христини Романівни «Професійна підготовка бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в університетах США» є завершеним, самостійним науковим дослідженням, що слугує вагомим внеском у розвиток актуального напрямку вітчизняної педагогічної науки та практики.

З огляду на актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їхнє практичне значення, дисертація **Марціхів Христини Романівни «Професійна підготовка бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в університетах США»** відповідає вимогам п. 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 *Теорія та методика професійної освіти*.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри англійської мови
технічного спрямування № 2
Національного технічного
університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

І. М. Литовченко

Підпис Литовченко І. М. засвідчую:
учений секретар
Національного технічного
університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

А. А. Мельниченко